

tuinjournaal

Bijeenkomst over
buitenplaatsen op
De Vanenburg

pagina 8 en 9

Stinzenplanten:
ingeburgerde exoten

pagina 10 en 11

De Heliant:
uitwisseling van
ervaringen

pagina 12 en 13

Heemparken
koesteren stinzenflora

pagina 14 en 15

Feest van lente op
Dekema State

pagina 26 en 27

thema
stinzenplanten

MAART 2012 - JAARGANG 29 - NUMMER 1

T

Stinzenplanten

De Nederlandse Tuinenstichting (NTs), opgericht in 1980, streeft naar het behoud van tuinen en parken die van belang zijn door vormgeving, beplanting, cultuurhistorisch karakter en ligging. Daartoe worden inventarisaties en onderzoeken uitgevoerd en adviezen gegeven aan eigenaren, beheerders en overheden over planontwikkeling, herstel, beheer en aanpassingen.

De NTs organiseert voor donateurs en andere belangstellenden cursussen, excursies en inleidingen over aspecten van de tuinkunst, tuincultuur en tuin- en landschapsarchitectuur.

Donateurs ontvangen jaarlijks de Open Tuinen Gids met een tuinpas waarmee de NTs-tuinen op de aangegeven data gratis te bezoeken zijn.

De middelen voor deze activiteiten worden door donateurs bijeengebracht. De jaarlijkse donatie voor particulieren bedraagt minimaal € 42,00. Het donateurschap geldt per kalenderjaar en wordt automatisch verlengd, tenzij de donateur opzegt vóór 1 november van het lopende jaar. Daarnaast kent de NTs geschenk- en bedrijfsdonateurschappen. Bij het bureau is informatie te verkrijgen over het doen van schenkingen en legaten.

Voorwoord

De Nederlandse Tuinenstichting in 2012

2012 is uitgeroepen tot het Jaar van de Historische Buitenplaats. De NTs heeft dit initiatief mede gestimuleerd, om meerdere redenen. Aanleiding was het stopzetten van de subsidie van het ministerie van LNV aan de Stichting Particuliere Historische Buitenplaatsen (PHB). Vele particuliere buitenplaatsen werden ondersteund met deze subsidie voor het onderhoud van hun historische tuinen en parken. Door openstellingen kon iedereen hier van meegenieten. Juist bij parken en tuinen is ambachtelijke expertise met oog voor groen erfgoed van essentieel belang. In deze tijden van bezuinigingen wordt onderhoud van tuinen en parken steeds verder teruggedraaid, en dat gaat zeker ten koste van ons groene culturele erfgoed.

Met de toenemende verstening en verstedelijking van onze maatschappij is het belangrijk onze historische tuinen en parken in stand te houden. Hoe meer bekendheid we hier aan kunnen geven, des te meer publiek we kunnen interesseren waardoor we het politieke draagvlak kunnen vergroten!

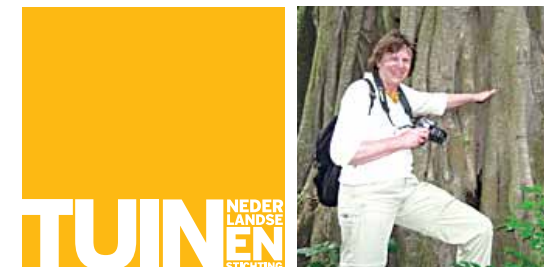
Bij de Nederlandse Tuinenstichting staan dit jaar de buitenplaatsen centraal in onze activiteiten. In maart organiseren we op Kasteel De Vanenburg een themadag over heden, verleden en toekomst van buitenplaatsen. Onze Excursiecommissie heeft drie excursies in petto die u voeren naar bijzondere buitenplaatsen in Noord-Brabant, Utrecht en Friesland.

De Nederlandse Tuinenstichting zet zich in voor het in stand houden van ons groene culturele erfgoed. Vorig jaar is het project sociaal tuinieren in gang gezet. Iets heel anders dan opkomen voor tuinen en parken rond de buitenplaatsen, maar het groen in het Amsterdamse Betondorp maakt eveneens deel uit van ons groene erfgoed. De NTs heeft enthousiaste reacties gekregen over het feit dat zij nu ook haar sociale kant laat zien en haar naam eer aan doet om daadwerkelijk tuinieren op kleine schaal te stimuleren. Anderen vragen zich af of wij niet te ver van onze oorspronkelijke doelstelling afdwalen en of zo'n relatief kleine vrijwilligersorganisatie niet te veel hooi op haar vork neemt.

Te vaak blijkt dat mensen wel enthousiast zijn over de Nederlandse Tuinenstichting, maar niet precies weten wat zij allemaal doet.

De komende tijd gaan we kritisch naar ons beleid kijken, vooral om te zorgen dat we onze doelstellingen halen. Het bestuur informeert u hierover in de loop van dit jaar.

Beline Geertsema
voorzitter NTs

NTs-NIEUWS 6 t/m 9

De toekomst ligt in het verleden

Kasteel De Vanenburg als voorbeeldlocatie voor een themadag over historische buitenplaatsen op 24 maart van de NTs en Erfgoedvereniging Heemschut.

Éva Kovács

STINZENPLANTEN 10 en 11

Verwilderde pronkstukken?

Lange tijd beschouwde men stinzenplanten als inheems. Pas begin 1900 werd een verrassend verband gelegd tussen historische bebouwing en een specifieke groep planten die daar groeide.

Éva Kovács

STINZENPLANTEN 12 en 13

Kwekerij 'De Heliant', stinzenplanten en wilde soorten

"Overall in Nederland weet ik goed waar welke soort thuis hoort. Daardoor kun je de 'juiste soort op de juiste plek' aanplanten", zegt kweker Nils van Ligten.

Julia Voskuil

STINZENPLANTEN 14 en 15

Heemparken rijksmonument - De trots van Amstelveen

Van de heemparken in Nederland zijn het Jac.P.Thijsssepark en het park De Braak in Amstelveen de bekendste. In het voorjaar is het hier één zee van stinzenplanten.

Hanneke Jelles

STINZENPLANTEN 16 en 17

Friese glorie - Stinzenflora Friesland in kaart

Sinds de jaren tachtig is veel onderzoek gedaan naar de stinzenflora in Friesland, met als resultaat een goed overzicht van vindplaatsen en planten en meer aandacht voor onderhoud en beheer.

Anne Wolff

18 en 19

Sociaal tuinieren in Betondorp met Stichting Present: doe mee!

Eind jaren tachtig beheerden NTs-vrijwilligers de Canneman-tuinen van het Hof van Walenburg. Tegenwoordig stimuleert de NTs vrijwilligerswerk in het historische tuindorp Betondorp in Amsterdam.

Suzanne Kooij en Esther van der Sluis

GROEN NIEUWS 20 en 21

Vijf eeuwen bloemperken op buitenplaats Akerendam te Beverwijk

Een unieke zomerepositie waarbij verschillende modes en stijlen in de aanleg van kleurrijke bloemperken door de eeuwen heen centraal staan.

Website over stinzenplanten

www.stinzenflorafryslan.nl, gemaakt door Landschapsbeheer Friesland, toont de pracht van de vroege voorjaarsbloeiers met foto's en achtergrondinformatie per plantensoort, aangevuld met historische informatie en voorwaarden voor goed beheer.

Professionalisering Vakgroep van Erfgoedhoveniers

Hoveniersbedrijven hebben de Vakgroep van Erfgoedhoveniers opgericht. Doel is behoud van het unieke karakter van het historische groen.

Stichting Het Tuinpad Op - In Nachbars Garten

Via Stichting Het Tuinpad Op - In Nachbars Garten openen 146 bezienswaardige particuliere tuinen in Groningen, Drenthe en Noord-west Duitsland gezamenlijk hun deuren.

EXCURSIECOMMISSIE 22 t/m 25

Excursies in het Jaar van de Historische Buitenplaats

In het Jaar van de Historische Buitenplaats organiseren de NTs en Heemschut ieder drie excursies. Beide organisaties stellen hun excursies open voor zowel donateurs van de NTs als voor leden van Heemschut.

Carla de Jonge en Heemschut

OPENTUINENCOMMISSIE 26 en 27

Het feest van de lente op Dekema State

Waarschijnlijk werden stinzenplanten vanaf de negentiende eeuw gebruikt om de landschappelijke tuinaanleg te verfraaien. Zo ontstonden de bloemtapijten die nog steeds te bewonderen zijn op Dekema State.

Wim Hoogendam

MONUMENTENCOMMISSIE 28 en 29

Jaarlijkse Rapporteursdag op Landgoed De Viersprong

Veel kennis werd uitgewisseld over 'proactief opereren' en de manier om bij planvorming in een vroeg stadium met gemeenten aan tafel te komen.

Rita Grothuis-Wiesman

Restauratie Cantonspark in Baarn

De huidige vriendenstichting heeft zich jaren actief ingezet voor een verantwoorde instandhouding van het uit 1905 daterende Cantonspark. De toekomst van het park is echter - opnieuw - onzeker.

Piet Bakker

RECENSIES 31

Recensies

Caroline de Koning

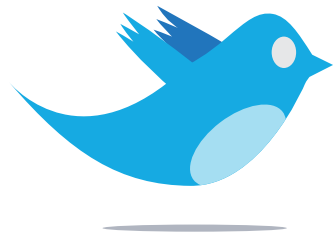
NTs-nieuws

Tijdelijk andere openingstijden bureau

Onze vaste kantoormedewerker Ellen Kickhefer is tijdelijk niet op kantoor aanwezig. Haar werkzaamheden worden van 10 februari tot en met 1 juni overgenomen door Linde Geurtz. Linde is op het NTs-bureau aanwezig op woensdag en vrijdag van 10.00 tot 16.00 uur.

NTs actief op Twitter

Sinds enige tijd verspreidt de NTs regelmatig berichten via Twitter. Steeds wanneer er bijvoorbeeld iets nieuws op onze website te zien is, melden wij dat via Twitter en dat leidt tot een steeds groeiende schare 'followers'. Hebt u als betrokken donateur een tuin- of groen-erfgoed-gerelateerd nieuwtje dat u graag via onze Twitteraccount wilt verspreiden? Stuur dan uw Twitterbericht naar ons e-mailadres: info@tuinenstichting.nl, dan zetten wij het, indien het binnen ons beleid past, voor u op Twitter.

U kunt ons op Twitter volgen via @Tuinenstichting.

Oproep voor nieuw redactielid

Wie wil het Tuinjournaal komen versterken? De redactie is op zoek naar een vrijwilliger met voldoende schrijverij die een passie heeft voor het behoud van groen erfgoed.

Nadere informatie bij Marian Lenshoek, via e-mail: marian@lenshoek.com of telefonisch: 0622 190 813.

Tuinevenementen op agenda website

Opentuin eigenaren kunnen evenementen die zij organiseren laten plaatsen op de agenda van de NTs-website. Houd deze agenda dus de komende maanden goed in de gaten, er worden met regelmaat nieuwe interessante evenementen gepubliceerd. Zie www.tuinenstichting.nl.

Bezoek open tuin op Madeira

NTs-donateurs de heer en mevrouw Wijker-Scheltus verblijven een gedeelte van het jaar op het prachtige tuinen- en bloemeneiland Madeira. Zij geven NTs-donateurs de gelegenheid hun tuin van 3.000 m², gelegen bij Arco San Jorge, gratis te bezoeken.

Om een afspraak te maken voor een bezoek, graag vooraf bellen naar: (00) 351 291 57 80 73.

Voortzetting 'groen sociaal project'

Het sociaal tuinieren project in Amsterdam Betondorp is vorig jaar zeer succesvol verlopen. De NTs en de Stichting Present hebben daarom besloten hier in 2012 een vervolg aan te geven.

Hebt u interesse om deel te nemen aan een van de activiteiten van het project, stuur dan een e-mail naar info@tuinenstichting.nl. Zie tevens het artikel op pagina 18 en 19 van dit Tuinjournaal.

Adverteren op www.tuinenstichting.nl

Onze vernieuwde website trekt elke maand 6.000 bezoekers, een groot succes. Dit grote aantal bezoekers maakt onze site aantrekkelijk voor adverteerders. Wij bieden bedrijven en instellingen de mogelijkheid om op onze site te adverteren. Hebt u een product dat of een dienst die interessant kan zijn voor onze donateurs en heeft u interesse om op onze website te adverteren, dan kunt u contact opnemen met het NTs-bureau via info@tuinenstichting.nl.

Adviseur PR ondersteunt NTs-bestuur

Emilie Horst-Goossens ondersteunt met ingang van 1 januari het bestuur als adviseur public relations.

Emilie Horst-Goossens.

NTs versterkt met juridisch adviseurs

Op de oproep in het vorige Tuinjournaal voor juridisch adviseur heeft zich een onverwacht groot aantal juristen gemeld. Gea de Groot gaat zich bezighouden met de juridische aspecten van het personeelsbeleid en de arbeidscontracten. Coen Kleipool heeft aangeboden te adviseren over zaken waar een notaris bij betrokken is, zoals schenkingen en eventuele statutenwijzigingen.

Themadag zaterdag 24 maart 2012 op Buitenplaats De Vanenburg te Putten

'Verleden, heden en toekomst van de historische buitenplaats'

In het kader van het Jaar van de Historische Buitenplaats organiseert de NTs samen met Erfgoedvereniging Heemschut op zaterdag 24 maart 2012 een bijzondere themadag over 'Verleden, heden en toekomst van de historische buitenplaats'.

Deze dag vindt plaats op de historische buitenplaats De Vanenburg in Putten. Kasteel De Vanenburg kent een lange en rijke geschiedenis die teruggaat tot de zeventiende eeuw. Zowel het huis met bijgebouwen als de tuin- en parkaanleg zijn in 2010 aangewezen als rijksmonument.

Deskundige sprekers en betrokken buitenplaatseigenaren vertellen over de waarde, het behoud en de toekomst van de historische buitenplaatsen in ons land. Ook zijn rondleidingen door huis of park mogelijk. De Vanenburg beschikt bovendien over een unieke veelzijdige kunstcollectie van Hollandse meesters uit de zeventiende eeuw. Een uitgelezen kans om kennis te maken met dit culturele erfgoed en een kijkje achter de schermen te nemen.

U bent van harte welkom om de themadag op 24 maart bij te wonen. Als u zich wilt aanmelden, kijk dan op de achterpagina van dit Tuinjournaal.

De NTs dankt het Prins Bernhard Cultuurfonds heel hartelijk voor zijn financiële ondersteuning van de Themadag 'Verleden, Heden en Toekomst van de Historische Buitenplaats'.

Vertrek redactieleden

Met ingang van 2012 heeft Joost Gieskes de redactie van het Tuinjournaal verlaten. Joost heeft sinds augustus 1999 voor het Tuinjournaal ter zake kundig geschreven over behoud en herstel van monumentaal groen, met name in de regio Den Haag. Joost blijft aan als rapporteur van de Monumentencommissie van de NTs. Hanneke Jelles heeft eveneens besloten om in het nieuwe jaar afscheid te nemen als redactielid van het Tuinjournaal. Aan beiden: dank voor jullie inzet en inspirerende verhalen!

NTs-vrijwilliger 2012

Marian Smeets-Lenshoek is uitgeroepen tot NTs-vrijwilliger van het jaar. In 2012 is zij twintig jaar betrokken bij het Tuinjournaal. Aanvankelijk schreef zij jarenlang artikelen; de laatste jaren is zij hoofdredacteur van het blad. Op een feestelijke bijeenkomst met het bestuur en het NTs-bureau kreeg zij bloemen.

De toekomst ligt in het verleden

In het kader van het Jaar van de Historische Buitenplaats wordt op 24 maart 2012 een themadag georganiseerd door de Nederlandse Tuinenstichting, in samenwerking met Erfgoedvereniging Heemschut. Op een uitgelezen locatie, het schitterend gerenoveerde Kasteel De Vanenburg, vertellen deskundige sprekers over 'Verleden, heden en toekomst van de historische buitenplaats'. Daarnaast zijn er rondleidingen door huis en park.

Tekst - Éva Kovács Fotografie - Éva Kovács, Claus van den Hoek

Het Gelderse landgoed De Vanenburg ligt in het buitengebied van Putten en kijkt terug op een lange geschiedenis. De oorspronkelijke tuin uit de zeventiende eeuw is waarschijnlijk ontworpen door de Amsterdamse architect Philip Vingboons. De kern van deze aanleg, de rechthoekige grachten- en singelstructuur, is gaaf bewaard. Het kenmerkt zich door een vierkant, opgedeeld in drie gelijke rechthoeken, waarvan het middelste is omgracht. Aan het einde van de achttiende eeuw is de aanleg, met uitzondering van het vierkant, veranderd in de landschapsstijl met slingerende paden en waterpartijen. Op het centrale deel staat de huidige, negentiende-eeuwse bebouwing. Het landhuis en de bijgebouwen zijn in 1870 naar één concept, in eclectische stijl tot stand gekomen. De sterke symmetrie en mooie verhoudingen tussen de gebouwen; het huis en het toenmalige koetshuis en de oranjerie, stralen kracht en harmonie uit. De samenhang is een van de redenen waarom het complex begin 2010 de status beschermd rijksmonument heeft verkregen.

Duurzaam beheer voorop

De betekenis van de historische tuinaanleg is de andere reden voor deze status. Dat het behoud van een dergelijk groen erfgoed een zeer specifieke taak is, komt duidelijk naar voren in een gesprek met tuinbaas Marco van Buiten. Hij is al tien jaar verantwoordelijk

voor de tuinen van De Vanenburg en benadrukt het belang van de uitwisseling van kennis en ervaring met andere tuinbazen van buitenplaatsen, verenigd in het 'Gilde van Tuinbazen'. Een tuinbaas moet vooruit kijken en zich altijd afvragen wat het effect van een ingreep op lange termijn is en hoe hij een bepaald beeld vanuit historisch perspectief vast kan houden. Voorbeelden van duurzaam beheer zijn goed te zien rondom het kasteel. Zo staat er naast de Sequoiadendron op leeftijd al een jong exemplaar aangeplant om het beeldbepalende assortiment te behouden.

Kweken voor de keuken

De tuinbaas van een historische buitenplaats is niet alleen bezig met het behouden van het verleden, hij moet zich ook aan de nieuwe ontwikkelingen aanpassen. Net als vroeger, horen bij de functie van de tuinbaas vele taken. Zo moet hij de medewerkers, de vroegere tuinknechten, aansturen, het budget beheren, rekening houden met milieu-eisen en arbeidsvoorwaarden, evenementen zoals onze themadag begeleiden, en bezoekers rondleiden, wat Marco met veel plezier doet. Hoewel de eigenaar de grote lijnen van het beheer bepaalt, kan de tuinbaas een belangrijke rol spelen bij de inrichting en vormgeving van een landgoed of buitenplaats.

De favoriete plek van Marco is de ommuurde tuin. "Hier krijg je kansen om je te ontplooiën," zegt hij enthousiast. "De grens tussen hobby en beroep vervaagt hier." Het nieuwste plan, om een kokstuin in te richten, verkeert nog

in een experimentele fase. Hij heeft veel aandacht voor het combineren van nut met sier, het kweken van groente met oog voor esthetische waarden. Een veel gebruikte praktijk uit de negentiende-eeuwse ommuurde moestuin. Nog een bewijs hoe het verleden heden en toekomst kan bepalen.

Het behouden van het verleden op De Vanenburg is veilig gesteld en gezien de resultaten van de inspanningen van de afgelopen jaren, lijkt het erop dat niet alleen zijn heden, maar ook zijn toekomst in goede banen is geleid.

Voor de themadag 'Verleden, heden en toekomst van de historische buitenplaats' kunt u zich nog aanmelden. Voor nadere informatie verwijzen wij u naar onze website: tuinenstichting.nl (zie agenda in de rechterkolom).

Verwilderde pronkstukken?

thema
stinzenplanten

Niemand kent de exacte oorsprong van stinzenplanten. Lange tijd beschouwde men deze planten als inheems. Tot in het begin van de vorige eeuw een verrassend verband werd gelegd tussen historische bebouwing waar in het verre verleden getuinierd werd, en een specifieke groep planten die daar groeide. Deze planten bleken niet inheems te zijn, maar ingeburgerde exoten.

Tekst - Éva Kovács
Fotografie - Éva Kovács

Het was de Friese botanist dr. Jacob Botke, de grondlegger van het heemkundig botanisch werk bij de Fryske Akademie, die dit unieke verband tussen de groep exoten en de stinzen herkende. De benaming stinzenbloem is aan hem te danken. Stins is het Friese woord voor een stenen huis. In 1932 beschreef hij een plant, het Haarlems klokkenspel, die de bevolking 'stinzenblomkes' noemde. Het groeide rondom de Schierstins in Veenwouden. Later is men erachter gekomen dat dezelfde karakteristieke planten, de 'stinzenplanten', ook elders, bij Groningse borgen, Drentse havezaten, bij buitenplaatsen langs de Vecht en op de duinrand, vooral in de streek rondom Haarlem te vinden waren.

Statusobject

Onderzoeken naar hun oorsprong wijzen in de richting van een introductie in de achttiende en vroege negentiende eeuw, tijdens de ontwikkeling van de nieuwe landschapstijl. Men zou eigenlijk van herintroductie kunnen spreken, want deze planten hebben in de zestiende en zeventiende eeuw al een belangrijke rol gekregen in de tuinen van toen. Hoewel op tuingebied veel gedocumenteerd staat, blijkt dat over de heraanplant van deze groep nauwelijks iets te vinden is. Het is nog niet wetenschappelijk onderzocht, maar het zou een nieuwe stelling kunnen zijn, dat deze planten al vanaf het begin van hun eerste aanplant gebleven zijn, alleen van groeiplaats veranderd.

De buitenplaatsen, waar stinzenplanten te vinden zijn, delen een vroeg tuinhistorisch verleden. De siertuinen van toen werden met geometrische vakken aangelegd en gevuld met zeldzame, net uit het nabije Oosten geïntroduceerde bloemen. Voornamelijk bollen, knollen en wortelstokgewasjes. Het bezitten en tonen van dit schaarse en kostbare goed was een uiting van welgesteldheid. Ze kregen een ereplaats in de tuin, maar verloren hun exclusiviteit naarmate ze in grotere hoeveelheden beschikbaar werden, of men ging ze minder waarderen door hun veel te bescheiden uiterlijk.

Afgedankt en vergeten

Wat gebeurde met al die afgedankte pronkstukjes? De nieuwe stelling is, dat zij de kern van de stinzenplanten vormen. Wie zelf tuiniert, weet dat veel soorten van de huidige stinzengroep onkruidtrekjes hebben en minder geschikt zijn voor bloembedden. Door rijkelijke uitzaai, klistervorming of omdat de knolletjes en wortelstokjes niet van de aarde te onderscheiden of heel broos zijn, zijn ze moeilijk te verwijderen. De beste oplossing is dan de bovenlaag te vervangen. Het is goed mogelijk dat de plantjes op deze manier op afgelegen plekken beland zijn, waar ze met rust gelaten, indrukwekkende koloniën konden vormen en onopgemerkt inburgerden.

Het is ook mogelijk, dat ze een tweede leven kregen rondom de tuinmanswoning, waar men hun lieflijkheid waardeerde. Uit een recent veldonderzoek (uitgevoerd door de auteur rondom de historische buitenplaatsen Velserbeek, Schoonenberg en Beeckestein), blijkt dat op de plekken waar nu sneeuwklokje, helmbloem en vogelmelk groeit, ooit of een tuinmanswoning stond of de achttiende-eeuwse grenslijn van het landgoed liep.

Cultuurhistorische benadering

Kenmerkend voor deze groep exoten is, dat ze zich goed handhaven op hun huidige groeiplaatsen. Ecologisch gezien behoren ze hoofdzakelijk tot de vegetatie van bosranden. Ze bloeien vroeg en uitbundig en sterven bovengronds af, als de bladverliezende bomen in loof komen. Ze profiteren van de

Boven: Boerenkrokussen en sneeuwklokjes tussen cycлаamblad.
Linkerpagina boven: Sneeuwklokjestapijt onder bladverliezende bomen.
Linkerpagina onder: Winterakonieten.

beschutting van het bos en de humusrijke bodem. Hoewel binnen deze plantengroep een duidelijk ecologisch verband bestaat, is een cultuurhistorische benadering passender.

Stinzenplanten zijn niet meer weg te denken van de Nederlandse buitenplaatsen. Na honderden jaren bescheidenheid verdienen ze weer om in de schijnwerpers te komen staan. Hoe ze er ingeburgerd raakten mag een raadsel blijven, hun massale bloei in het vroege voorjaar blijft een belevens. De stinzenflora is een bezit van cultuurhistorische waarde, iets om te koesteren en om zuinig op te zijn.

Stinzenplanten-toptien

- Sneeuwklokje
- Holwortel en helmbloem
- Anemonen
- Vogelmelk
- Winterakoniet
- Daslook
- Boerenkrokus
- Boshyacint
- Bostulp
- Zomerklokje

Recent verschenen boeken

Heiligen Tonckens e.a., *Stinzenflora in Friesland*, meer informatie: www.stinzenflorafryslan.nl.

Trudi Woerdeman, *Tuinieren met stinzenplanten*, meer informatie: www.dewarande.nl.

Wim Hogendam, *Stinzenplanten op Dekema State*.
Klaas van Nierop, *Stinzenplanten in Groningen*.

Kwekerij 'De Heliant', stinzenplanten en wilde soorten

Wilde (vaste) planten kweken lijkt een contradictio in terminis. Toch is dit al dertig jaar het specialisme van 'De Heliant'. Geen madeliefjes of paardenbloemen, maar soorten die onder druk staan, waarde hebben voor insecten en mooi zijn voor tuinen, parken en landgoederen. Planten zoals voorjaarszonnebloem (*Doronicum plantagineum*) en gewone salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), beide stinzenplanten. "Daar hebben we er nog veel meer van," zegt Nils van Ligten (39). Niet alle stinzenplanten behoren dus tot de 'bolletjes'. Ook hoef je geen buitenplaats te bewonen om van deze lenteboden te genieten.

thema
stinzenplanten

Tekst en foto's - Julia Voskuil

Ruim drie jaar geleden nam Nils kwekerij De Heliant over van Heilien Tonckens en verhuisde de planten naar Wapserveen. Hij wist waaraan hij begon, want eerder had hij ondermeer bij Heilien gewerkt. Het kweken fascineert hem en past goed bij de activiteiten van zijn ecologisch hoveniersbedrijf 'Klaverdje Vier', aangesloten bij de vakgroep 'Wilde Weelde'. "Als eenmansbedrijf werk ik samen met een vaste groep zelfstandigen. Dat geeft optimale flexibiliteit en benutting van ieders specifieke kennis en interesse. Mijn aandacht verschuift steeds meer naar de kwekerij. Ook advies aan klanten en collega's in heel Nederland hoort daar bij." De catalogus op de website telt bijna 400 soorten en biedt veel informatie.

Neo-stinzenplanten

Stinzenplanten bloeien vroeg en groeien het beste in lichte schaduw, maar hun belangrijkste karakteristiek is de historische achtergrond. Het zijn verwilderde cultuurplanten, die eeuwen geleden werden aangeplant om buitens en erven van rijke adel en boeren te sieren. "De karakterisering heeft een lokale lading. Een soort kan plaatselijk tot de stinzenplanten worden gerekend, en elders als wilde plant of cultuurplant worden beschouwd. Ook worden wel neo-stinzenplanten onderscheiden, sierplanten die recenter zijn geïntroduceerd en verwilderd. Sneeuwbes is daar een voorbeeld van, een van de weinige heesters. Overal in Nederland weet ik goed waar welke soort thuis hoort. Daardoor kun je de 'juiste soort op de juiste plek' aanplanten. Stinzenplanten kunnen plaatselijk zó massaal voorkomen, dat een teelt opzetten geen nut heeft. Op enkele plekken kan ik volop plantgoed inkopen van bijvoorbeeld daslook (*Allium ursinum*)."

Teelt en levering

Voor zowel wilde planten als stinzenplanten geldt dat ze zich alleen goed ontwikkelen onder de juiste groeiomstandigheden. Heilien had rond haar woning een biotoop gecreëerd met talloze soorten, die ze uitspitte voor de verkoop. "Ik moet het praktischer aanpakken en heb plantgoed op rijen gezet. Al gauw treedt vergrassing op en is schoffelen niet meer mogelijk. Na een jaar of drie maken we dan een andere plek onkruidvrij en beginnen daar opnieuw. Containersteelt is voor veel soorten evenmin ideaal, omdat het wortelgestel zich daar vaak niet voor leent." Ter illustratie graaft Nils een voorjaarszonnebloem op uit een krat, gevuld met losse grond. De lange wortels hebben knolvormige groeipunten, die zich in pot al snel boven de rand omhoog persen. Maarts viooltje (*Viola odorata*) kan z'n uitlopers niet kwijt, maar stengelloze sleutelbloem (*Primula vulgaris*) en longkruid (*Pulmonaria angustifolia*) zijn stinzenplanten die zich redelijk in pot laten telen.

Boven: Prachtframboos (*Rubus spectabilis*) is een recente stinzenplant, in 1827 vanuit Noord-Amerika in Engeland ingevoerd.

Onder vlnr: Boerenkrokus (*Crocus tommasinianus*), voedsel voor bijen.

Massaal verwilderd daslook (*Allium ursinum*), een sierplant uit de zeventiende eeuw, geurt sterk naar ui.

Wit hoefblad (*Petasites albus*), bijen- en hommelpant voor vochtige grond.

Gewone salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), sierlijke plant voor schaduw.

Gagea lutea, de bosgeelster.

Rechtsboven: Nils van Ligten.

"Op de kwekerij heb ik onder heesters plekken gecreëerd om soorten bij elkaar te zetten zoals wilde akelei (*Aquilegia vulgaris*) en donkere ooievaarsbek (*Geranium phaeum*). We roeien planten op bij bestelling, vrijwel jaar rond. Voor verzending worden ze met gespoelde wortels in vochtig krantenpapier gerold en verpakt in een doos, gevoerd met plasticfolie. De volgende dag zijn ze doorgaans bij de klant. De rekening zenden we mee of volgt later."

Voedsel voor bijen

In de luwte van heesters staan enkele bijenkasten, met in de aanvliegroute een aantal omgespitte veldjes. "Hier hebben we in oktober vroeg bloeiende stinzenbolletjes geplant om, samen met de imker, na te gaan welke de bijen het meeste te bieden hebben, onder andere boerenkrokus (*Crocus tommasinianus*) en diverse soorten sterhyacint (*Scilla*). Het eerste voedsel na de winter is voor bijen van levensbelang en een gevarieerd menu blijkt essentieel te zijn voor hun gezondheid. Het is niet anders dan bij mensen." Zijn aanbod stinzenbollen betreft Nils merendeels van bevriende kwekers. "Ruilen komt ook voor. In dit vakgebied staan we open voor uitwisseling en het delen van kennis en ervaring."

Piet Bakker heeft de naam stinzenplant(en) als uniforme schrijfwijze voorgesteld. Deze botanicus van naam en faam heeft in het gelijknamig boek (1985) de resultaten van zijn onderzoek in de Vechtstreek beschreven. Hij tekent daarin aan dat de definitie van stinzenplant lokaal is bedoeld. Dit maakt dat een soort op de ene plek tot de wilde planten kan worden gerekend en op een andere plek tot de stinzenplanten. Van Dale hanteert de schrijfwijze overigens met s in plaats van z.

Kwekerij De Heliant, Postadres: Midden 164, 8351 HL Wapserveen, T 0636 43 02 55, E info@deheliant.nl, I www.deheliant.nlm I www.wildeweelde.nl

Tekst en fotografie - Hanneke Jelles

Heemparken rijksmonument

De trots van Amstelveen

Van de heemparken in Nederland is het Jac.P.Thijssesepark in Amstelveen een van de bekendste. Pal naast dit hoefijzervormige park ligt De Braak. Sinds begin dit jaar zijn beide parken rijksmonument. In het voorjaar is het hier één zee van stinzenplanten.

thema
stinzenplanten

Ooit strekte de gemeente Nieuwer-Amstel zich uit van de Overtoom in Amsterdam tot aan de gemeente Uithoorn. Naarmate de hoofdstad uitdijde kromp het grondgebied, tot alleen nog een klein dorp met lintbebouwing over was. De toenmalige burgemeester koos ervoor om dit restant - Amstelveen - tot een aantrekkelijke, groene woonstad om te vormen. Er was al een aanzet gemaakt met fraaie woonwijken en een mooi wandelpark in de gemengde stijl. Plantsoenbaas Chris P. Broerse kreeg de opdracht om voor meer mooi groen te zorgen.

Schoonheid wilde planten

In 1939 werd een begin gemaakt met het omvormen van een voormalige veenplas. “De sfeer van de plek sprak Broerse erg aan; het was nat, venig bovenland,” vertelt Rinus Hofs, teamleider wijkbeheer bij de gemeente. Broerse koos hier voor inheemse houtachtige gewassen. “Er waren in het buitenland voorbeelden van heemtuinen en Nederland had de educatieve tuin Thijsses’ Hof in Bloemendaal. Maar heemtuinen en voorkeur voor inheemse beplanting waren nog geen gemeengoed.” Koos Landwehr, collega van Broerse en baas van de uitvoering, hield zich bezig met de ook inheemse ondergroei. “Landwehr verzamelde oorspronkelijk wild materiaal, waaronder natuurlijk veel stinzenplanten.”

Wie biotopen aan wil leggen, probeert meestal de juiste grondsoort aan te brengen. Landwehr en Broerse gingen anders te werk, vertelt Hofs collega Wil Melgers. “Ze veranderden niets aan de grond, maar lieten de wilde soorten op de kwekerij van De Braak net zo lang wennen tot de plant genoeg nam met de aanwezige grond.” Hofs: “De enige mogelijkheid om verschillende milieus te creëren, was spelen met hoogte en diepte, met licht en schaduw. Er wordt alleen licht bemest waar nodig, maar bijvoorbeeld geen kalk toegevoegd voor de stinzenbeplanting. Landwehr en Broerse streefden in De Braak niet naar reproductie van complete plantengemeenschappen. Ze wilden vooral de schoonheid van wilde planten tonen.”

De Braak werd in 1939 aangelegd en in 1957 voltooid; de aanleg van het Jac.P.Thijssesepark ving aan in 1940 en werd in 1972 voltooid. “Het Thijssesepark is lang en smal; je wandelt door ‘tuinkamers’ met steeds andere plantencombinaties. De Braak is in oppervlakte bijna even groot en veel ruimtelijker, met grote vlakken blauwe knoop, echt knooppkruid en kleine valeriaan.”

Er hebben verschillende mensen aan de parken gewerkt, maar Broerse en Landwehr hebben voor beide parken de basis gelegd. Hofs: “Onder mijn voorganger Hein Koningen beleefden de parken hun gloriejaren. In de jaren zeventig was er veel belangstelling voor wilde flora. Amstelveen liep voorop: niet alleen in de heemparken werd wilde beplanting toegepast, ook in bijvoorbeeld wegbermen en bosplantsoenen.”

Beheer parken

Op De Braak zijn wat exoten binnengeslopen en dat lijkt een bewuste keuze. De beplanting achter de Pauluskerk, met veel exotisch ‘cultuurgroen’, gaat geleidelijk over in een wilder ogend gebied met exoten als de moerascypres. En dat terrein vervloei weer in de heemtuin. Het allermooist is het in het voorjaar. Dan bloeien velden daslook, akelei, weegbreezonnebloem, voorjaarszonnebloem, gele monnikskap, lelietjes der dalen, vingerhelmbloem, verschillende klokjes, blauwe druifjes, bostulpen, armbloemige look, geelsterren, aronskelk, wrangwortel, kievitsbloemen, wilde hyacint, wilde narcis, vogelmelk, drie soorten sleutelbloem, kranssalomonszegel, Haarlems klokkenspel en meer. “Het lijkt of het vanzelf groeit, maar dat is zeker niet zo. We zorgen dat de planten niet verdrukt worden door andere en we halen ongewenste planten met de hand weg. Blauwe anemonen bijvoorbeeld; die stonden hier oorspronkelijk niet, we willen geen moderne toevoegingen.”

- Bij Uitgeverij Architectura en Natura verscheen ‘Designed Dutch landscapes; Jac.P. Thijssesepark’, met foto’s van beide parken. ISBN 9789071570858, www.architectura.nl.
- IVN Amstelveen organiseert excursies in beide parken, zie www.ivn.nl/amstelveen.
- Zie www.thijssesepark.nl voor actuele informatie over de heemparken.

friese glorie

Stinzenflora Friesland in kaart

Njonken de paden

bloeië wer de maarteblomkes

de wiete ierde rûkt.

Tekst - Anne Wolff
Fotografie - Jan Piet de Boer

“Naast de paden, bloeien weer de lenteklokjes, de natte aarde geurt.” Zo beschrijft dichter Baukje Wyttsma het Friese landgoed Martenastate in de vroege lente.

Jacob Botke introduceerde de naamstinzenplanten in de jaren dertig van de vorige eeuw. In Groningen wordt gesproken over börgblomkes, maar deze term is minder gangbaar dan het Friese stinzenplanten. Stinzenplanten en Friesland worden vaak in een adem genoemd. Een snelle rondgang langs de belangrijkste literatuur en de aan stinzenflora gewijde sites bevestigt dit beeld. Wie verder kijkt, komt al snel tot de conclusie dat de naam stinzenplanten een Friese geschiedenis heeft, met dank aan de botanist Jacob Botke, maar dat de stinzenplanten ook elders in Nederland graag wortelen (zie artikel Éva Kovács op pagina 10 en 11). Hoe staat het met de stinzenflora in Friesland?

Groeiende belangstelling

Het lijkt alsof de interesse in stinzenflora tot de jaren tachtig beperkt bleef tot een groep liefhebbers. In de jaren tachtig verscheen het standaardwerk Stinzenplanten, bloemenpracht rondom Friese stinzen en states van plantenkenner, onderwijzer en veldbioloog Douwe T.E. van der Ploeg. In dezelfde periode raadde Rob Leopold de startende kwekers Heilien Tonckens ('De Heliant') en Fleur van Zonneveld ('De Kleine Plantage') aan om ook stinzenplanten op te nemen in het sortiment. De aandacht voor en kennis van de stinzenflora begonnen verder te groeien.

Douwe T.E. van der Ploeg bracht de vindplaatsen van de bestaande stinzenflora in kaart. In zijn kaartsysteem noteerde hij zowel vindplaatsen van informanten als vermeldingen in (oude) bronnen. Hij heeft met zijn vele artikelen, onderzoek en boek in grote mate bijgedragen aan de aandacht voor en het behoud

van Friese stinzenplanten en stinzenmilieus, waarin de stinzenflora als verzameling van planten, struiken en bomen voorkomt.

Een kleine tien jaar geleden heeft Landschapsbeheer Friesland op initiatief van de beheerders van De Schierstins een project opgezet onder de naam 'Stinzenflora op de kaart'. Het was een uitgebreid project met symposia, excursies en tentoonstellingen. Het hoofddoel was de interesse voor stinzenplanten en hun geschiedenis in Friesland te vergroten bij een breed publiek. Daarnaast is binnen het project getracht antwoord te geven op een aantal essentiële vragen: Waar bevinden zich de belangrijkste vindplaatsen, hoeveel stinzenplanten zijn hier te vinden en in welke conditie? En kan de situatie nu worden vergeleken met de situatie uit het verleden? Redenen temeer om een grondige inventarisatie te starten naar de stand van zaken. Tot slot was het vormen van een netwerk van beheerders en eigenaren van stinzenflora van belang, met het oog op kennisuitwisseling en continuïteit in beheer.

Inventarisatie

Met het kaartsysteem van Douwe T.E. van der Ploeg als uitgangspunt, startte Heilien Tonckens in 2005 met de inventarisatie van de stinzenflora in Friesland. Er is gekeken of de vindplaatsen van Van der Ploeg "in de afgelopen twee decennia zijn behouden, hersteld of verdwenen." In drie jaar tijd bezocht Heilien Tonckens onder andere de stinzentuinen bij diverse states, begraafplaatsen, stadswallen, notaristuinen, pastoriestuinen en boerenerven. Tips werden nagetrokken, uithoeken bezocht en soms deed Heilien Tonckens onverwachte vondsten. Even onverwacht was het verhaal van de op orde en netheid gestelde hovenier van een kerkhof in het noorden van Friesland. Hij klaagde over zijn strijd tegen het koppige, vreemde gras dat jaarlijks ongewenst terugkwam. De man maaide geen gras maar bostulpen. De inventarisatie leidde naar de bekende states met velden holwortel, sneeuwklonjes en winterakonieten. In andere gevallen waren het de stinzenplanten die herinnerden aan een verdwenen herenboerderij of notabelenwoning.

Bloeiende stinzenplanten op Martenastate.

In 2008 werd het onderzoek afgerond met een positief resultaat. Er mag worden geconcludeerd dat het relatief goed gaat met de stinzenflora van Friesland. De meeste vindplaatsen van Van der Ploeg zijn behouden, en soms uitgebreid. Een klein aantal is verloren gegaan. De resultaten van de inventarisatie zijn (zeer leesbaar en toepasbaar) opgenomen in 'Stinzenflora in Fryslân. Spitten in het verleden'. Naast een overzicht van de vindplaatsen en planten, is ruim aandacht geschonken aan de cultuurgeschiedenis, het onderhoud en het beheer van de stinzenflora.

Voor adressen voor het bekijken van de Friese lente kunt u terecht op de website www.stinzenflorafryslan.nl.

Met dank aan: Heilien Tonckens, Landschapsbeheer Groningen
Jan Piet de Boer, Landschapsbeheer Friesland

Literatuur: Jan Piet de Boer e.a. (red) 2008, *Stinzenflora in Fryslân. Spitten in het verleden*.
Beetsterzwaag: Landschapsbeheer Friesland.
www.stinzenflorafryslan.nl.

Sociaal tuinieren in Betondorp met Stichting Present:

doe mee!

De Nederlandse Tuinenstichting realiseert zich dat veel mensen nauwelijks toegang hebben tot groen en natuur. Oudere en sociaal geïsoleerde mensen kunnen veel baat hebben bij een groenere woonomgeving. De NTs heeft daarom een 'groen sociaal project' opgezet in het historische tuindorp Betondorp in Amsterdam. Hier wonen veel ouderen die zelf niet meer in staat zijn hun tuinen te onderhouden. In deze buurt helpt de NTs met het opknappen van verwaarloosde tuinen. Dit leidt tot herstel van het oorspronkelijk beoogde groene straatbeeld. Zo verbreedt de Tuinenstichting haar missie tot een meer sociale invulling.

Tekst - Suzanne Kooij en Esther van der Sluis
 Fotografie - Esther van der Sluis

De NTs zocht contact met Stichting Present Amsterdam voor de concrete invulling van het project. Stichting Present steunt mensen die zelf onvoldoende geld, netwerk of gezondheid hebben door groepen vrijwilligers in te zetten om bij deze klussen te helpen.

Initiatief uitgebreid

Hovenier Matthias van den Berg uit Boskoop verzorgde de planten voor de zes tuinen en tuinontwerpers maakten drie basis beplantingsconcepten. De buurtmeester van Betondorp, Nanda Vermeulen, is met deze plannen bij de bewoners langsgeslagen. Zij hebben elk voor een bepaald concept gekozen. De NTs heeft het benodigde groen aangeschaft, met geld dat beschikbaar is gesteld door een aantal vermogensfondsen.

In mei en september werkten groepen vrijwilligers onder leiding van deskundigen van de NTs om de tuinen onkruidvrij te maken en nieuw te beplanten. De vrijwilligers zijn afkomstig van DHL en de Universiteit van Amsterdam. Zes tuinen in Betondorp zijn nu opgeknapt. Nog veel meer tuinen in deze buurt verkeren echter in een erbarmelijke toestand, en er zijn nog veel meer buurten in ons land met tuinen die een dergelijke opknapbeurt kunnen gebruiken. Daarom blijven de Nederlandse Tuinenstichting en Stichting Present, met afdelingen in heel Nederland, samenwerken om dit initiatief uit te breiden.

Hulp donateurs gevraagd

De Nederlandse Tuinenstichting wil graag donateurs nauw bij dit project betrekken. Daarom vragen wij u om eenmalig mee te doen aan het opknappen van tuinen in achterstandswijken. Wat er dan van u verwacht wordt, is dat u met een groep enthousiaste NTs-ers één dag meehelpt met het beplanten van verwaarloosde tuinen. Heeft u interesse? Stuur dan een mailtje naar info@tuinenstichting.nl. Voor meer informatie en een interview met een van de vrijwilligers zie: www.tuinenstichting.nl.

Dit project wordt financieel mogelijk gemaakt door bijdragen van Fonds Sluyterman van Loo, Stichting RCOAK, de M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting en een anoniem fonds.

Vijf eeuwen bloemperken op buitenplaats Akerendam te Beverwijk

Fotografie - Hans Otten

Vanaf zaterdag 26 mei 2012 gaat op de buitenplaats Akerendam te Beverwijk een unieke zomerepositie van start. Deze tentoonstelling, getiteld 'Vijf Eeuwen Bloemperken op Akerendam' wordt georganiseerd in het kader van het Jaar van de Historische Buitenplaats 2012 (www.buitenplaatsen2012.nl).

Centraal staan de verschillende modes en stijlen in de aanleg van kleurrijke bloemperken door de eeuwen heen. Bloemperken zijn een vorm van seizoensbeplanting waarbij men met behulp van vooral eenjarige planten en bolgewassen kleurrijke patronen creëert. De kunst bij het ontwerpen van bloemperken schuilt ondermeer in de toepassing en afstemming van de vaak bont gekleurde eenjarigen. Door het arbeidsintensieve karakter ervan is deze traditie na de Tweede Wereldoorlog grotendeels verloren gegaan.

De expositie loopt van 26 mei tot en met 16 september 2012 en is uitsluitend toegankelijk op vrijdag, zaterdag en zondag tussen 10.00 en 17.00 uur. Groepsbezoeken op andere tijdstippen kunnen worden aangevraagd. De entreeprijs bedraagt € 3,50 per persoon. Het (kwetsbare) monumentale huis is helaas niet voor bezichtiging toegankelijk. Aanvragen voor lezingen zijn mogelijk. Deze kunnen worden gehouden in de Oranjerie van Akerendam. Hieraan kunnen maximaal 40 personen deelnemen.

Voor aanvullende informatie of vragen kunt u contact opnemen met de projectleider van deze expositie: René Dessing, via rdessing@heemstadvijs.nl.

Tekst - Marian Lenshoek

Website over stinzenplanten

De uitbundige bloemenpracht van stinzenflora roept in het vroege voorjaar bij iedereen een vrolijk gevoel op. Terwijl de rest van de natuur nog in winterrust is, steken sneeuwkllokjes, lenteklokjes, krokussen, anemonen en allerlei andere knol-, bol- en wortelstokgewassen hun kleurrijke kopjes al boven de grond. De website www.stinzenflorafryslan.nl toont de pracht van de vroege voorjaarsbloei met foto's en achtergrondinformatie per plantensoort, aangevuld met historische informatie en voorwaarden voor goed beheer. De site, gemaakt door Landschapsbeheer Friesland, bevat tevens een overzicht van vindplaatsen in Friesland. Ook de stinzen, states, parken en tuinen waar de planten voorkomen, zijn immers de moeite van het bezichtigen waard.

Stichting Het Tuinpad Op - In Nachbars Garten

Via de Stichting Het Tuinpad Op - In Nachbars Garten openen bezienswaardige particuliere tuinen in Groningen, Drenthe en Noordwest Duitsland gezamenlijk hun deuren voor een geïnteresseerd publiek. Het Tuinpad Op wil hiermee de tuincultuur bevorderen en grensoverschrijdende contacten stimuleren. De openstelling van particuliere tuinen is in veel Europese landen inmiddels een bekend fenomeen, maar Het Tuinpad Op - In Nachbars Garten is uniek omdat deze Stichting grensoverschrijdend actief is.

De basis werd in 1984 gelegd door enkele enthousiaste tuinliefhebbers in de provincie Groningen. In 1992 was het 'Jaar van Europa' voor de stichting aanleiding om contacten te leggen in Duitsland. Om het Duitse deel enigszins af te bakenen, werd gekozen voor het gebied Noordwest Nedersaksen tot Oldenburg in oostelijke richting en Lingen/Ems in zuidelijke richting (Emsland). Nadien hebben tuinen in de provincie Drenthe zich bij het initiatief aangesloten.

Bij Het Tuinpad Op - In Nachbars Garten zijn 146 tuinen aangesloten, die worden gepresenteerd in een Nederlands- en Duitstalige tuinengids. Deze tuinengids is verkrijgbaar bij de VVV-kantoren in Groningen en Drenthe en veelal bij aangesloten tuineigenaren. De gids kan ook worden besteld via hettuinpadop.nl of via Secretariaat 'Het Tuinpad Op', Eems 37, 9642 KB Veendam.

www.hettuinpadop.nl
www.innachbarsgarten.de

De aangesloten tuin 'Wubsbos' in Winschoten.

Het Tuinpad Op - tuinengids 2012-2013.

Professionalisering Vakgroep van Erfgoedhoveniers

Erfgoed in Nederland staat de afgelopen jaren steeds meer in de belangstelling. De overheid stimuleert de professionalisering van deze sector, wat tot uiting komt in de beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg. Meerdere ambachten die werkzaam zijn in het erfgoed hebben inmiddels hun krachten gebundeld. Hoveniersbedrijven hebben bijvoorbeeld de Vakgroep van Erfgoedhoveniers opgericht, waardoor deze ambachtsslieden in het groene erfgoed herkenbaar zijn.

Voor de leden van deze vakgroep is het beheren, onderhouden en restaureren van historische tuinen, parken en erven hun dagelijkse praktijk, waarbij naast een ambachtelijk vakmanschap ook een uitgebreide en specifieke historische kennis van het object vereist is. Dit groene erfgoed bestaat niet alleen uit buitenplaatsen en kasteeltuinen, maar bijvoorbeeld ook uit begraafplaatsen, vroeg negentiende-eeuwse villa-tuinen, boerenerven, kloostertuinen en oude boomgaarden of andere landschappelijke elementen. Kennis in het werkveld is het motto. De Erfgoedhoveniers gebruiken deze kennis in de uitvoering van hun werk, waardoor het unieke karakter van het historische groen ook voor de toekomst gewaarborgd blijft. Door hun jarenlange ervaring in combinatie met een gerichte scholing, bezitten de leden de praktische vaardigheden die voor dit bijzondere ambacht vereist zijn. De belangrijkste doelstelling van deze vakgroep is het vergroten en overdragen van kennis.

De oprichting van de Vakgroep van Erfgoedhoveniers is een concrete stap naar een gewaarborgde uitvoeringskwaliteit binnen het groene erfgoed. Momenteel wordt gewerkt aan een erkenningsregeling. Meer informatie: www.erfgoedhoveniers.nl.

De Vakgroep van Erfgoedhoveniers.

EXCURSIES 2012 OP EEN RIJ**NTs-EXCURSIES:**

- 13 mei: Buitenplaatsen langs de Vecht
- 2 juni: Buitenplaatsen Friesland
- 9 juni: Buitenplaats Baest, Noord-Brabant

De kosten zijn inclusief vervoer (behalve Baest) en lunch.

Meer informatie op de website www.tuinenstichting.nl of via e-mail: info@tuinenstichting.nl of op tel nr. 020 6235058.

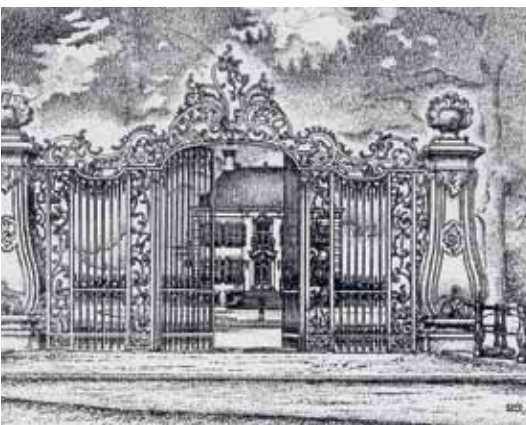
HEEMSCHUTEXCURSIE (UITSLUITEND INSCHRIJVEN VIA ERFGOEDVERENIGING HEEMSCHUT):

- 28 april: Poorten open op de Utrechtse Heuvelrug
- Meer informatie op www.heemschut.nl (agenda) of telefonisch 020 6225292. De andere twee excursies zijn nog in voorbereiding en worden gepubliceerd in het Tuinjournaal van juni.

EXCURSIES 2012

Het Jaar van de Historische Buitenplaats

In het Jaar van de Historische Buitenplaats organiseren de Nederlandse Tuinenstichting (NTs) en de Erfgoedvereniging Heemschut ieder drie excursies. Beide organisaties stellen hun excursies open voor zowel donateurs van de NTs als voor leden van Heemschut.

NTs-EXCURSIES**ZONDAG 13 MEI 2012: BUITENPLAATSEN AAN DE VECHT**

De buitenplaatsen aan de Vecht worden per boot en bus bezocht. We stappen op in Maarssen en varen naar de ridderhofstad Gunterstein in Breukelen. Het oorspronkelijke kasteel werd rond 1300 gebouwd en verwoest in 1672. In 1680 herbouwde Magdalena Poulle de ruïne in de Hollands classicistische stijl. Tuinarchitecten S.A. van Lunteren (1849) en J. Copijn (1865) ontwierpen het park. De eigenaar en de tuinbaas zullen ons rondleiden.

Van Gunterstein varen we door naar Nieuwersluis en bezoeken daar de buitenplaats VreedenHoff, die bekend staat als een van de best bewaard gebleven exemplaren aan de Vecht. De eigenaar vertelt in zijn inleiding over de ontwikkeling van de buitenplaats en de aanleg van het landschappelijke park sinds 1800.

De excursie besluit met een bezoek aan de buitenplaats Vreedenhorst in Vreeland. Een van de kleinere en oudste buitens langs de Vecht, die in deze tijd met zeven hectare is uitgebreid met een hedendaagse invulling. De eigenaar, erfgoedhovernier, toont hoe een 'oude' buitenplaats met behoud van historische elementen past in het hedendaagse leven.

De bus brengt ons weer terug naar de startplaats in Maarssen en rijdt eventueel langs het NS-station Maarssen.

De excursie duurt van 9.30 uur tot ca. 17.00 uur.

Kosten: € 85,00 p.p. voor donateurs en leden Heemschut en één introduc , € 95,00 p.p. voor niet-donateurs en niet-leden.

Tekst - Carla de Jonge en
Heemschut
Fotografie - Trudie de Vries
(foto's Heemschut)

Het achttiende-eeuwse
smeedijzeren hek van VreedenHoff.

ZATERDAG 2 JUNI 2012: BUITENPLAATS ORANJESTEIN EN**HET POPTASLOT IN FRIESLAND**

In Oranjewoud liggen drie landgoederen: Oranjewoud, Oranjestein en Klein Jagtlust. Wij bezoeken de spaarzaam opengestelde buitenplaats Oranjestein met zijn zeer uitgebreide park. Het park is in 1822 door L.P. Roodbaard ontworpen en grotendeels intact gebleven met onder andere de kenmerkende glooiende taluds, bloemperken, slingerpaden en waterpartijen. Roodbaardspecialisten Rita Radetzky en Barteld de Vries leiden ons rond op Oranjestein.

Na de lunch reizen we verder naar het Poptaslot in Marssum. Onderweg vertelt Rita Radetzky over de geschiedenis van de Friese states. Het Poptaslot is in de eerste helft van de zestiende eeuw gesticht. In 1711 voegde Henricus Popta een gasthuis toe. Het slot is een nog gaaf voorbeeld van een Friese state, met onder andere een zeventiende-eeuws poortgebouw, een moestuin, en een tuinaanleg met grachten en singels. Het interieur is al even opmerkelijk. De tuinbaas en gids leiden ons rond door tuinen en huis. Deze excursie wordt alleen 's middags per bus uitgevoerd. Het vertrekpunt op Oranjestein moet met eigen vervoer bereikt worden.

De excursie duurt van 10.00 uur tot ca. 18.00 uur.

Kosten: € 60,00 p.p. voor donateurs en leden Heemschut en  n introduc , € 70,00 euro p.p. voor niet-donateurs en niet-leden.

Poptaslot, Marssum.

ZATERDAG 9 JUNI 2012: BUITENPLAATS BAEST:**EEN VERBORGEN PAREL IN BRABANT**

De buitenplaats Baest in Oostelbeers wordt voor het eerst genoemd in 1225. Sinds bijna 250 jaar is het in bezit van  n familie, die het landgoed nog steeds met veel zorg en liefde in stand houdt. De besloten, oorspronkelijk middeleeuwse kern met in het midden Huis te Baest is omringd door een fraaie, formele en parkachtige tuin. In de jaren tachtig van de vorige eeuw liet het echtpaar Van de Mortel de historische tuinen weer terugbrengen in de achttiende-eeuwse stijl. In 1997 is het landgoed uitgeroepen tot het mooiste van de provincie Noord-Brabant. Tijdens deze excursie zal de eigenaar een inleiding houden over de vele aspecten die op dit landgoed betrekking hebben. In kleine groepen worden vervolgens de tuin en het park rondom het huis bezocht.

's Middags maakt u onder leiding van gidsen een wandeling door het omringende landgoed met onder meer mooie lanen. De excursie wordt afgesloten met een drankje op de parkeerplaats.

Baest is niet bereikbaar per openbaar vervoer en niet geschikt voor rolstoel of rollator.

De excursie duurt van 10.00 uur tot ca. 16.00 uur.

Kosten: € 50,00 p.p. voor donateurs en leden Heemschut en  n introduc , € 60,00 euro p.p. voor niet-donateurs en niet-leden.

Rozentuin op landgoed Baest.

- Open Tuinen België publiceert in maart haar agenda voor 2012. Nadere informatie op het bureau van de NTs.

HEEMSCHUTEXCURSIE**ZATERDAG 28 APRIL 2012:****POORTEN OPEN OP DE UTRECHTSE HEUVELRUG**

Na vertrek van de bus bij station Veenendaal-De Klomp (hier is ook parkeergelegenheid) wordt uitgestapt bij Landgoed Remmerstein te Rhenen. Dit landgoed stamt uit de vijftiende eeuw. Het oorspronkelijke kasteel werd in de achttiende eeuw gesloopt en vervangen door een duiventoren. Aan de overzijde van de weg werd in 1913 te midden van de achttiende-eeuwse geometrische lanenstructuur het nieuwe landhuis gebouwd.

In dit landhuis vertellen de huidige eigenaren, de heer en mevrouw Evelein, u meer over de geschiedenis van het landgoed, met name over het huis en de tuin. In de tuin gaan zij in op de bijzondere flora en fauna. Niet ver van Remmerstein ligt het Landgoed Prattenburg te Rhenen dat aansluitend wordt bezocht. De eigenaren, de heer en mevrouw van Asch van Wijck, ontvangen u in het Koetshuis. De lunch, in de vorm van een lopend buffet, bestaat uitsluitend uit biologische producten.

Het landgoed Prattenburg, sinds 1694 bewoond door de familie van Asch van Wijck, is 430 hectare en bestaat grotendeels uit bos. Het kasteelachtige huis Prattenburg is in eclectische stijl gebouwd en werd ontworpen en ingericht door E.G. Wentink. Het wordt omgeven door een park in landschapsstijl. Na de lunch volgt een rondleiding door het park en de tuinen.

Na Remmerstein en Prattenburg bezoeken we Kasteel Amerongen. Kasteel en tuin zijn in het bezit van de Stichting Kasteel Amerongen. Op 1 juli 2011 opende het kasteel na een grootse, negen jaar durende restauratie haar deuren. Het beschikt over een zeer uitgebreide en boeiende website waarop veel te lezen is over onder andere de historie, de restauratie en de tuinen van het kasteel. Gidsen leiden u door de tuin, waarin nog negentiende-eeuwse elementen te zien zijn. Na deze rondleiding kunt u op eigen

Het koetshuis bij Prattenburg.

Achterzijde landgoed Remmerstein.

Foto links: het park van Prattenburg. Foto's rechts: tuin van kasteel Amerongen.

gelegenheid door de tuin wandelen of het kasteel bezoeken. Uitsluitend met een museumjaarkaart heeft u gratis entree tot het kasteel.

De excursiedag wordt afgesloten in het Kasteelcafé met een drankje. De bus brengt u daarna weer terug naar het NS station in Veenendaal-De Klomp.

De excursie duurt van 9.55 uur tot ca. 17.30 uur.

- **Kosten: € 39,00 p.p. voor leden van Erfgoedvereniging Heemschut en de NTS,**
€ 49,00 p.p. voor niet-leden.

- **Aanmelden kan vanaf 5 maart 2012 (bij voorkeur) via de website www.heemschut.nl (via agenda) of telefonisch 020-6225292. Aanmeldingen zijn definitief na ontvangst van het bedrag op rekeningnummer: 14.62.53.442 t.n.v. Erfgoedvereniging Heemschut te Amsterdam o.v.v. 28 april Utrechtse Heuvelrug. U ontvangt bericht van de bevestiging. Het gedetailleerde dagprogramma ontvangt u ter plaatse. Op uw aanmelding zijn de voorwaarden aanmelding erfgoedexcursie van Heemschut van toepassing.**

Relevante websites: www.utrechtseheuvelrug.nl; www.prattenburg.nl;

*U kunt zich inschrijven voor de excursies vanaf **maandag 5 maart 2012** via de website van de Nederlandse Tuinenstichting: www.tuinenstichting.nl. Telefonisch aanmelden kan ook bij het bureau van de NTs, 020 623 50 58 (ma, di, woe vanaf 10.00 uur tot 13.00 uur. NB: na 12 maart is het Bureau van de Nederlandse Tuinenstichting telefonisch bereikbaar op woensdag en vrijdag van 10.00 uur tot 16.00 uur). Inschrijven voor de NTs-excursies kan ook door het invullen van de coupon op pagina 30 van dit Tuinjournaal.*

Let op: inschrijving voor excursie Baest sluit op dinsdag 15 mei 2012. U bent ingeschreven als deelnemer nadat uw gegevens zijn ontvangen en de kosten voor de excursie zijn voldaan. U ontvangt daarvan een bevestiging. Hierin staan de benodigde adresgegevens en telefoonnummers die u in geval van nood op de dag van de excursie kunt bellen. Deelnemers die gebruik moeten maken van het openbaar vervoer, kunnen zich wenden tot het bureau van de Nederlandse Tuinenstichting met het verzoek na te gaan of er deelnemers met eigen vervoer zijn, die bereid zijn andere deelnemers als medepassagier mee te nemen naar een excursie. Hiervoor kan uiteraard geen garantie worden gegeven.

De borders van Remmerstein.

Achterzijde landgoed Remmerstein.

Vlnr: De boerenkrokus, *Crocus tomassinianus*, heeft een fijnere bouw dan de gewone krokus en bloeit eerder.

Bostulpen.

De holwortel, *Corydalis bulbosa*, lijkt op voorjaarshelmbloem, maar is forser.

Het feest van de lente op Dekema State

Dekema State in Jelsum, Friesland, is een oud adellijk landhuis, ooit ergens in de dertiende eeuw begonnen als verdedigbare stenen toren aan de voet van de terp, een zogeheten stins. Later, toen deze functie overbodig was, is het uitgebouwd tot buitenplaats. Men woonde 's zomers op de State en 's winters in Leeuwarden. In de tuin groeien zo'n veertien soorten stinzenplanten, elk voorjaar verzorgen zij weer het feest van de lente.

Tekst en fotografie - Wim Hoogendam

Waarschijnlijk werden de stinzenplanten gebruikt om de landschappelijke tuinaanleg, die ontstond op Dekema State vanaf de negentiende eeuw, te verfraaien. Vroege bloeiers in het 'bos' hebben hier een grote meerwaarde. De tuinbazen van vroeger waren kundig genoeg om te weten dat deze groep voorjaarsbloeiers zeer geschikt was voor verwildering. Ze werden niet alleen aangeplant maar ook vermeerderd door zaaien, scheuren en verplanten. Zo ontstonden er ware bloemtapijten die nog steeds te bewonderen zijn op Dekema State.

Bloemtapijten

In het vroege voorjaar staan er op Dekema State op diverse plaatsen velden met sneeuwkllokjes (*Galanthus nivalis*). Vooral op het plein voor het koetshuis bloeien ze massaal. Op diverse plaatsen bloeit ook het gevuld bloemig sneeuwkllokje (*Galanthus nivalis* 'Flore Pleno'). Ongeveer gelijktijdig bloeit ook de boerenkrokus (*Crocus tomassinianus*) die druk bezocht wordt door hommels en bijen die na de winter hier hun eerste voedsel vinden. Vlak hierna komen de vingerhelmbloem (*Corydalis solida*) en de holwortel (*Corydalis cava*). De holwortel heet zo omdat de knol van binnen hol is. De knollen kunnen zo groot als een vuist worden. Aan de zaden van de holwortel zit een zoet aanhangsel, waardoor de mieren er mee gaan slepen en zo worden de zaden verspreid.

De bostulp (*Tulipa sylvestris*), bloeitijd meestal ergens half april, is werkelijk schitterend. De sierlijk geknikte bloemkelk richt zich op in de zon en lijkt dan pas op de ons bekende tulp. Op Dekema State is vooral de oprijlaan er dicht mee begroeid. Ze bloeien hier massaal, wat best bijzonder is omdat deze

soort meestal wel veel blad produceert, maar slechts enkele bloemen. Gelijktijdig met de bostulp bloeit de knikkende vogelmelk (*Ornithogalum nutans*), in 1840 al genoemd in de 'Flora Frisica' van Bruinsma als groeiend langs de oprijlaan van Dekema State.

Dan zijn er verder onder andere nog gele anemoontjes (*Anemone ranunculoides*) en het daslook (*Allium ursinum*). Het hele bos ruikt naar uien en de blaadjes zijn heerlijk in sla of in een stampot. De gevlekte Aronskelk (*Arum maculatum*) groeit een beetje verstopt in het bos, hij lokt kleine vliegjes in zijn kelk. Door de speciaal geplaatste haren worden ze een dag gevangen gehouden, ze leren hier echter niet van en duiken spontaan weer in de volgende kelk. Zo zorgen deze vliegjes voor de bestuiving. In de loop van de zomer komen de knaloranje bessen uit de grond.

Herinnering

Zodra het blad weer aan de bomen komt, hebben de stinzenplanten hun levenscyclus geheel afgewikkeld, de zaden zijn gevormd en het blad sterft af. Na het fluitenkruid wordt alles ondergedompeld in het groen van de zomer en blijft slechts de herinnering aan het feest van de lente.

Tuinbaas Wim Hoogendam

Na vijftien jaar eigenaar te zijn geweest van Biologische Tuinverzorging Wim Hoogendam in Pijnacker, vonden Wim en zijn vrouw Jacomine dat het eigen bedrijf te veel van hun tijd opslokte. Zij verkochten het bedrijf en begonnen voorjaar 2000 als beheerdersechtpaar op Dekema State. De restauratie van de state en de tuin was toen bijna afgerond. Wim heeft zijn beheer gericht op de stinzenplanten waardoor deze in oude luister hersteld zijn. Ook de verdere inrichting en opbouw van de tuin na de restauratie zijn van zijn hand. Er zijn onder andere oude fruitrassen, leifruit, bloemenborders, een druivenberceau en een moestuin te bewonderen. Op aanvraag kunt u worden rondgeleid door de tuinbaas of één van de vrijwilligers. Wim en Jacomine Hoogendam worden bijgestaan door ruim tachtig vrijwilligers.

Achter een muur verscholen ligt het landgoed met gracht, singels, siertuin en parkbos. Rond de state (oorspronkelijk vijftiende eeuw, rijksmonument) zijn bloemenborders, een ommuurde boomgaard met leifruit, een kas, een snijbloementuin en een jonge boomgaard met oude rassen te bewonderen. De tuin is geopend van april tot en met oktober op zaterdag en zondagen van 13-17 uur en van 26 juni tot en met 16 september ook op dinsdag, woensdag, donderdag en vrijdag. Van 29 juli tot en met 1 augustus is de tuin gesloten. Dekema State, Dekemawei 5, 9057 LC Jelsum. Website: www.DekemaState.nl. Tuinbaas Wim Hoogendam heeft een rijk geïllustreerd boekje geschreven over de stinzenplanten op de Dekema State: 'Stinzenplanten op Dekema State, al eeuwen het feest van de lente.' Meer informatie over het boekje en vooral ook over stinzenplanten staat op de website.

Op 21 april vindt op Dekema State de voorjaarsfair 'Groei & Bloei - in alle Staten!' plaats. Aanwezig zijn meer dan vijftig standhouders, waaronder kwekers van bijzondere planten, bloembollen en verkopers van tuinartikelen. Bezoekers kunnen deelnemen aan stinzenplantenrondleidingen en er is een kleine expositie 'Dekema State als buitenplaats'. Entree is gratis. In het kader van het evenement worden ook activiteiten georganiseerd op de nabijgelegen Martena State in Cornjum en Doniastate in Stiens.

De bostulp, *Tulipa sylvestris*, is oorspronkelijk afkomstig uit Zuid- en Zuidoost Europa en is in een groot deel van Europa ingeburgerd.

Tulipa sylvestris, detail.

De gele anemoon wordt in Friesland voor het eerst beschreven in 1760. De stinzenplant, met helgele bloemen, vestigt zich spontaan en komt veel voor in Zuid-Limburgse waterrijke eiken- en haagbeukenbossen.

Restauratie Cantonspark in Baarn

De zichtas van de wintertuin is gericht op het geometrische deel van de aanleg in gemengde stijl.

Het ca. 3,5 ha grote Cantonspark in Baarn is in 1905 in gemengde stijl ontworpen door tuinbaas J. Goossen, als overtuin voor de schatrijke voormalige planter August Janssen. Janssen vestigde zich na zijn Indische loopbaan in de villa Canton en was tevens eigenaar van de villa's Peking en Java in Baarn. In 1999 is het Cantonspark aangewezen als rijksmonument. Reeds meerdere malen heeft de Nederlandse Tuinenstichting geadviseerd over behoud en beheer van dit bijzondere park.

Bijzondere bomen en struiken

Van 1984 tot 1988 was een bestuurslid van de Tuinenstichting nauw betrokken bij de toekomst van het park. In 1987 is de gemeente Baarn à raison van één gulden eigenaar geworden van het complex, nadat het sinds 1920 onderdeel was geweest van de hortus botanicus in Utrecht. Het park bevat een groot aantal bijzondere bomen en struiken die onderdeel zijn van de Nationale Plantencollectie. Toen de gemeente Baarn in 2003 fors wilde bezuinigen op het beheer van het Cantonspark heeft de Tuinenstichting opnieuw geadviseerd. Sinds 2005 stuurt de Commissie Beheer van de Stichting Vrienden van het Cantonspark het beheer van het park aan in overleg met de gemeente Baarn.

Herstel wintertuin

Als sluitstuk van het inhalen van achterstallig onderhoud wordt momenteel de monumentale wintertuin gerestaureerd. Daarnaast wordt in samenspraak met de gemeente een nieuw beheerplan gemaakt. De wintertuin, in 1914 – 1915 gebouwd naar een ontwerp van G. Koelewijn, is geen schaatshal maar een tropische kas, die zo hoog is (14 meter) dat er palmbomen in kunnen groeien. Nadat de wintertuin twintig jaar verhuurd is geweest aan een galeriehouder was hij dringend aan restauratie toe. Na jarenlange onderhandelingen hebben het rijk (€ 1,5 miljoen), de provincie Utrecht (€ 400.000,-) en de gemeente Baarn (ca. € 75.000,-) subsidie verleend voor deze restauratie. Inmiddels is de casco-restauratie door Koninklijke Woudenberg in volle gang. De wintertuin bevat 400 m² glas. Heel bijzonder is het gebogen glazen dak.

Toekomst opnieuw onzeker

De huidige vriendenstichting heeft zich jaren achtereen grote inspanningen getroost voor een verantwoorde instandhouding van het Cantonspark. Met succes heeft zij zich verzet tegen wilde plannen zoals verkoop van de wintertuin, woningbouw in het park, incidenteel gebruik als golfterrein en de aanleg van een fietspad dwars door het park. De toekomst is echter opnieuw onzeker. De huurder gaat weg, en een nieuwe vinden met een huur van ca. € 60.000,- per jaar valt niet mee. Verontrustend is bovendien het toegenomen vandalisme: het park wordt vooral buiten openingstijden gebruikt door hangjongeren, waarbij sprake is van vernielingen en alcohol- en drugsgebruik.

Tekst - Piet Bakker

Foto - Henk van der Eijk

Jaarlijkse Rapporteursdag op Landgoed De Viersprong te Woudenberg

De groep rondgeleid door het bos luistert aandachtig naar Richard Zweekhorst (met blote armen).

Tekst - Rita Grothuis-Wiesman Fotografie - Carla Scheffer en Hanny van der Heide

Op zaterdag 5 november waren alle regiorapporteurs uitgenodigd door de Monumentencommissie van de NTs om te praten over ervaringen en wensen. Maar ook om nuttige wenken en kennis uit te wisselen over het werk van de Monumentencommissie in verleden, heden en toekomst.

Dankzij Jan-Willem Edinga vergaderden we in het koetshuis van Landgoed De Viersprong in Woudenberg. Richard Zweekhorst, de beheerder van park en landgoed leidde ons rond na afloop waarbij hij zeer waardevolle informatie gaf.

Kennisbank

Met de zeventien deelnemers zijn diverse onderwerpen doorgenomen. De regiorapporteurs blijken behoefte te hebben om gebruik te kunnen maken van bestaande ervaringen. Een 'kennisbank' zou uitkomst kunnen bieden. Een werkgroep, met rapporteur van Groningen Stieneke van der Wal, gaat dit plan uitwerken.

Evaluatieonderzoek

Van Jan-Willem Edinga kregen de nieuwe rapporteurs een beeld van wat de NTs in vroegere jaren heeft behandeld. In de tijd dat de NTs subsidies gaf voor herstel of onderhoud van waardevolle tuinen. De regiorapporteurs gaan uit deze lijst een tuin kiezen voor evaluatieonderzoek.

Veel kennis werd uitgewisseld over 'proactief opereren' en de manier om bij planvorming 'in een vroeg stadium met plaatselijke overheden aan tafel te komen'.

Ten slotte kwam ter tafel het Jaar van de Historische Buitenplaats in 2012 (een project in samenwerking met de Bond Heemschut), de nieuwe Collegecyclus 2012 'Groen Erfgoed' van de Hogeschool Den Bosch; en de inzet van de NTs bij de rijksoverheid om 'wederopbouwtuinen' op de Monumentenlijst te krijgen. Voor meer informatie over Landgoed De Viersprong: <http://www.tuinenvanvroeger.nl/images/tuinhist.pdf>.

BESTUUR NTS

Beline Geertsema-Key, voorzitter, Marna Spoon, secretaris, Robert Kreder, penningmeester, Carla de Jonge, excursiecommissie, Henk van der Eijk, monumentencommissie, Marianne van Lidth de Jeude, studies en publicaties.

MONUMENTENCOMMISSIE

Annemiek Tromp, voorzitter, Hanny van der Heide, secretaris, Piet Bakker, Henk Barkhof, Jan-Willem Edinga, Henk van der Eijk, Rita Grothuis, Mariël Kok, Carla Scheffer

EXCURSIECOMMISSIE

Hetty Benschop, Carla de Jonge, voorzitter, Marjorie Gisolf, Roswitha Kleipool-De Regt, Ysk Vondeling, Anne Wolff, Lisette van Zandvoort-Gerritsen

OPENTUINENCOMMISSIE

Gonne Doorman-Van den Wall Bake, voorzitter, Anneke van Apeldoorn, Marianne Bielders-Bergmans, Rita den Breeje, Beline Geertsema-Key, Brigitte Gentis-Van Dam Merrett, Lietje de Vree-Van den Bergh

PUBLICATIECOMMISSIE

Marianne van Lidth de Jeude, voorzitter en Honey Wolff

REDACTIECOMMISSIE

Marian Smeets-Lenshoek, hoofdredacteur, Korneel Aschman, Ronald van Immerseel, Éva Kovács, Marion Kruisbrink, Anne Wolff

BUREAU NTS

Suzanne Kooij, hoofd bureau, Linde Geurtz
Het bureau van de NTs is bereikbaar op maandag, dinsdag en woensdag van 10-16 uur. - In de periode 10 februari - 1 juni 2012 is het bureau geopend op woensdag en vrijdag van 10 - 16 uur.

COLOFON

29e jaargang, nummer 1, maart 2012
Een uitgave van de Nederlandse Tuinenstichting.
Verschijnt 4x per jaar.
ISSN 1382 - 2659
Oplage: 3.400 exemplaren
Redactie: Redactiecommissie Tuinjournaal
Eindredactie: Hanneke Prins
Vormgeving: MAT Den Haag (basisontwerp ètre Amsterdam)
Druk: Drukkerij Ten Brink, Meppel

NEDERLANDSE TUINENSTICHTING

Nieuwezijds Voorburgwal 75 sous,
1012 RE Amsterdam
T 020 623 50 58
Website: www.tuinenstichting.nl
E-mail: info@tuinenstichting.nl
Giro 559 54 46 (ING Bank)
IBAN NL28 INGB 0005595446 / BIC INGBNL2A

De redactie heeft getracht alle rechthebbenden van het illustratiemateriaal te achterhalen. Mochten personen of instanties desondanks van mening zijn dat rechten niet zijn gehonoreerd, dan kunnen zij met de redactie contact opnemen.

Tekst - Caroline de Koning

Tuinieren met Stinzenplanten - Vreugde van een vroege lente

Een uitgave geheel passend bij dit themanummer over Stinzenplanten. Ook al is het boek uit 2008, het biedt nog steeds een uitgelezen kans om u verder te verdiepen in de historie en toepasbaarheid van stinzenplanten. Auteur Trudi Woerdeman doet verslag van haar ervaringen na twintig jaar tuinieren met stinzenplanten. Ook geeft zij praktische aanwijzingen over het ontwerpen met stinzenplanten voor een particuliere tuin. Naast stinzenplanten voor particulier gebruik komen ook de historie, het beheer en onderhoud van de planten op buitenplaatsen en openbare parken aan de orde. Ten slotte treft u in het boek een overzicht van de meest bruikbare stinzenplanten aan, en per plant een beschrijving. Het boek bevat veel mooie foto's die doen verlangen naar het voorjaar met sneeuwkllokjes, bosanemonen en daslook. En waarschijnlijk ook naar een paar nieuwe stinzenplanten voor in uw eigen tuin....

*Tuinieren met Stinzenplanten
Vreugde van een vroege lente
Trudi Woerdeman, Hein Koningen
ISBN 978 90 78115 35 9
Diepenmaat Uitgeverij - www.diepenmaat.nl
160 pagina's, gebonden, € 35,-*

J.T.P. Bijhouwer Grensverleggend landschapsarchitect

In deze monografie komen de vele facetten van het werk en gedachtegoed van Jan Tijs Pieter Bijhouwer uitvoerig aan de orde. Bijhouwer was een veelzijdig man. Hij was zowel ontwerper als publicist, maar ook eerste hoogleraar tuin- en landschapsarchitectuur aan de toenmalige Landbouwhogeschool Wageningen en bijzonder hoogleraar Landschapskunde in Delft. Met zijn werk en visie heeft hij een belangrijke stempel gedrukt op de Nederlandse landschapsarchitectuur en vele ontwerpers gevormd en beïnvloed. De bijdrage van Bijhouwer aan de ontwikkeling van stedenbouw komt in deze monografie eveneens tot uitdrukking. Het boek schetst zijn rol bij het vinden van balans tussen stad en land, natuur en landbouw, bestaande en nieuwe landschappen. Door de monografie heen worden veel projecten van Bijhouwer belicht. Aan het einde van de uitgave wordt een tiental projecten van Bijhouwer nader besproken. Het boek is rijkelijk voorzien van beeldmateriaal. Een bijzondere uitgave waarin je niet snel uitgelezen raakt.

*J.T.P. Bijhouwer, Grensverleggend landschapsarchitect
Gerrie Andela
ISBN 978 90 6450 756 4
Uitgeverij 010 publishers
256 pagina's, gebonden, € 45,-*

NEDERLANDSE TUINENSTICHTING COUPON

NTS DONATEURSGEGEVENS

Naam..... m / v
 Straat.....
 Nr.....
 Postcode en plaats.....
 Telefoon.....
 Mobiel nummer.....
 E-mailadres.....
 Tuinpasnummer.....

ZONDAG 13 MEI 2012: BUITENPLAATSEN AAN DE VECHT
 o NTS-donateurs en leden Heemschut en één introducté: € 85,00 p.p.
 o Aantal personen

Niet-donateurs en niet-leden: € 95,00 p.p.
 Aantal personen

ZATERDAG 2 JUNI 2012: BUITENPLAATS ORANJESTEIN EN
 HET POPTASLOT IN FRIESLAND
 NTS-donateurs en leden Heemschut en één introducté: € 60,00 p.p.
 Aantal personen

Niet-donateurs en niet-leden: € 70,00 euro p.p.
 Aantal personen

ZATERDAG 9 JUNI 2012: BUITENPLAATS BAEST: EEN
 VERBORGEN PAREL IN BRABANT
 NTS-donateurs en leden Heemschut en één introducté: € 50,00 p.p.
 Aantal personen

Niet-donateurs en niet-leden: € 60,00 euro p.p.
 Aantal personen

Datum

Handtekening

VERZOEK OM INFORMATIE EN AANMELDING ALS NTS DONATEUR

Naam: _____
 m v
 Straat: _____
 nr.: _____
 Postcode en plaats: _____
 Telefoon: _____
 E-mail: _____

Verzoekt toezending van:
 Algemene brochure over de NTS
 Jaarverslag 2010 NTS

Meldt zich aan als donateur van de Nederlandse
 Tuinenstichting
 Voor 1 jaar € 42,- (buitenland € 45,-)
 Voor 5 jaar € 168,- (buitenland € 180,-)
 Junior/student t/m 27 jaar € 25,-

GEEF EEN CADEAU

Geeft nieuwe donateur op.
 Geeft een donateurschap cadeau aan.

Nieuwe donateur:
 Naam: _____
 m v
 Straat: _____
 nr.: _____
 Postcode en plaats: _____
 Telefoon: _____
 E-mail: _____

Stuur deze coupon aan :
 De Nederlandse Tuinenstichting
 Antwoordnummer 10685
 1000 RA Amsterdam
 Hierna ontvangt u een bevestiging en volgt
 toezending van het Tuinjournaal, de
 Open Tuinen Gids en de NTS-tuinpas
 (waarmee u en een introducté gratis toegang hebben
 tot ruim 200 NTS Open Tuinen).

THEMADAG:

'VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST VAN DE HISTORISCHE BUITENPLAATS'

24 MAART 2012 OP DE VANENBURG IN PUTTEN

TUINEN
NEDERLANDSE
STICHTING

Op zaterdag 24 maart 2012 organiseren de Nederlandse Tuinenstichting en Erfgoedvereniging Heemschut een bijzondere themadag over 'Verleden, heden en toekomst van de historische buitenplaats' met deskundige sprekers en betrokken buitenplaatseigenaren.

Locatie:

buitenplaats De Vanenburg
in Putten.

U kunt zich voor deze unieke dag opgeven via
onze website:

www.tuinenstichting.nl

via de agenda in de rechterkolom.

De kosten voor deelname bedragen voor donateurs
€ 49,50 p.p. inclusief lunch en consumpties.
Introducés betalen € 55,- p.p.

Behouden voor de toekomst: het park van Vanenburg in Putten.
Fotografie: Éva Kovács